

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ:

«الْعَالِمُ بِزَمَانِهِ لَا تَهْجُمُ عَلَيْهِ اللَّوَائِسُ»

الكافي، جلد ۱، صفحه ۲۶

امام خامنه‌ای مدظله العالی:

درس خواندن و تهذیب اخلاق و هوشیاری سیاسی همراه با تلاش‌های انقلابی، وظایفی هستند که دختران و پسران این نسل باید آنها را هرگز فراموش نکنند. ۱۳۹۸/۹/۲۴

عنوان:

اپوزسیون

شناسنامه مطلب	
b-264	کد مطلب
بصیرتی/مباحث آموزشی/گام اول: اطلاعات سیاسی / مقدماتی	رده
اپوزسیون	برچسب
	توضیحات

پایگاه تزکیه‌ای، علمی، بصیرتی و مهارتی **نُمو**

nomov.ir

تعریف اپوزیسیون

به هر فرد، گروه، حزب، دسته، جمعیت، فکر، مرام که مخالف نظام حاکم بوده و برای براندازی آن تلاش و فعالیت نماید اپوزیسیون گفته می‌شود. در این تعریف سه نکته اساسی لحاظ گردیده است:

الف- در این تعریف "تعداد" (کمیت) ملاک نمی‌باشد، ممکن است در يك نظامی يك نفر بدون اینکه در ابتدا دارای حزب و گروه و تشکیلات باشد اپوزیسیون نظام بوده و در جهت مخالفت با آن فعالیت نماید. بنابراین در نظامهای گوناگون تعداد افراد اپوزیسیون آن نظام ممکن است متغیر باشد در نتیجه هر نامی که برای تعدادی از اپوزیسیون نظام ها گذاشته شود می‌تواند در این تعریف گنجانده شود از قبیل سازمان، انجمن، هیئت و....

ب- هر نظامی که در عرصه بین‌المللی تشکیل می‌شود فارغ از اینکه آن نظام دارای چه ایدئولوژی و یا گرایش فکری سیاسی بوده و چه دیدگاهی دارد همه این نظام‌ها بلا استثناء دارای يك چارچوب و هدف هستند. افراد، گروهها و احزابی هستند که درون این چارچوب با یکدیگر رقابت می‌کنند و در نتیجه این رقابت هر از چندی يك گروه دولت حاکم بر آن نظام را در دست می‌گیرد. دولت يك تیم از افراد سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و... هستند که دارای برنامه و دکرترین بوده و معتقد این برنامه و دکرترین اهداف نظام را پیش خواهد برد و در نتیجه تبلیغات، مردم به آنها رای داده و دولت را به آنها می‌سپارند. ازسوی دیگر گروهها و احزاب دیگر در درون همان نظام و از همان ابتدا با برنامه‌های دولت حاکم مخالفت می‌کنند و معتقدند که برنامه‌ها و دکرترین آنهاست که اهداف و چارچوب نظام را به پیش خواهد برد. لذا ضمن مخالفت قانونی با دولت، برنامه‌های خود را تبلیغ می‌کنند و چندی بعد ممکن است مردم به برنامه‌های آنها رای دهند و دولت را به آنها بسپارند. در حقیقت به این احزاب و گروهها که در چارچوب يك نظام با یکدیگر رقابت می‌کنند اپوزیسیون گفته نمی‌شود. بلکه آنها رقیب یکدیگر هستند. به عنوان مثال: در نظام ایالات متحده آمریکا هنگامی که حزب جمهوری خواه دولت را در دست دارد از همان ابتدا حزب دمکرات با برنامه‌ها و دکرترین حزب جمهوری خواه مخالفت کرده و برنامه‌های خود را تبلیغ می‌کند در نتیجه ممکن است چهار یا هشت سال بعد حزب دمکرات با رای مردم سکان دولت را در دست بگیرند و این چرخه همینطور ادامه پیدا می‌کند.

در نظام جمهوری اسلامی نیز مدتی دولت دوران جنگ سکان هدایت دولت را در دست گرفت و بعد از مدتی با رای مردم دولت سازندگی، بعد از مدتی دولت اصلاح طلبان و چندی بعد دولت اصول گرا و بعد از آن ممکن است دولت دیگری با رای مردم قدرت دولت را در دست بگیرد. هر کدام از دولتهای فوق که مشغول هدایت دولت هستند ممکن است سایر گروهها در چارچوب قانونی با دولت وقت مخالفتهایی را اعمال نمایند. بنابراین به این گروهها و احزاب، اپوزیسیون اطلاق نمی‌شود بلکه همانطور که گفتیم به آنها رقیب گفته می‌شود. اما احزاب و گروهها و دسته‌هایی

هستند که مخالفت با دولت فقط ملاک عمل آنها نیست. این گروهها با اصل و اساس نظام مخالفت می کنند و در صدد هستند که نظام حاکم را سرنگون کرده و يك نظام جدید را در کشور خود حاکم گردانند. مثلاً: در کشور ترکیه که نظام لائیک حاکم است برخی از گروهها و احزاب تلاش می کنند که نظام لائیک ترکیه را از بین برده و يك نظام اسلامی جایگزین آن نمایند. بنابراین نتیجه میگیریم اپوزیسیون به افراد و احزاب و گروههایی اطلاق می شود که مخالفت خود را بر پایه مخالفت با اصل و اساس نظام موجود گذاشته باشند و در صدد باشند که نظام جدیدی را پایه‌ریزی نمایند.

ج- یکی از نکات مهم در این تعریف بحث مهم فعالیت می باشد. فعالیت مورد نظر در این تعریف عبارت است از هر نوع اقدامی که در جهت براندازی نظام حاکم پی ریزی شود خواه این فعالیت يك اطلاعیه، يك سخنرانی و يا يك مصاحبه باشد، خواه يك اقدام ترور یا بمب گذاری و يا اقدام براندازانه.

همه این اقدامات به عنوان فعالیت علیه نظام حاکم تلقی خواهد شد. در اینجا ممکن است این شائبه پیش آید که آیا هیچ فرقی بین يك مصاحبه یا سخنرانی و يك اقدام بمب گذاری و ترور به عنوان فعالیت علیه نظام وجود ندارد؟

در جواب باید گفت که خیر. هیچ فرقی از نظر اطلاق فعالیت بر این اقدامات وجود ندارد زیرا همه آنها اقداماتی است که علیه نظام حاکم با نیت و در جهت براندازی صورت گرفته است. تنها فرقی که در این نوع فعالیتها وجود دارد نوع برخورد با کسانی است که این اقدامات را انجام داده اند مثلاً: ممکن است کسی که يك اطلاعیه و يا مصاحبه و يا سخنرانی علیه نظام حاکم انجام داده است از طرف دستگاههای ذی ربط احضار و در يك محیط دوستانه با آنها صحبت شده و آنها را متنبه کرده و سپس آزاد نمایند. اما در اقداماتی مانند ترور و يا بمب گذاری، اقدام کنندگان با احکامی همچون زندان طویل‌المدت و يا اعدام روبرو می شوند. از طرف دیگر در بعضی از مواقع و برخی از نظامها ممکن است همین اطلاعیه یا مصاحبه و يا سخنرانی در جهت براندازی بتواند آن نظام را با مشکلات عدیده و متمادی روبرو نماید و اقداماتی مانند ترور و بمب گذاری وحدت آحاد آن نظام را بیشتر نماید.

در پایان بحث "تعریف" يك نکته قابل ذکر است و آن اینکه اولاً همه اپوزیسیونی که با نظام حاکم مخالفت می کنند طبیعتاً با دولت حاکم هم مخالف هستند. ثانیاً این تعریف فقط در کشورهایی که دارای نظامهای چند حزبی هستند صادق است. در کشورهای تك حزبی مشخص است هر کس با دولت حاکم مخالف باشد بدان معنی است که با نظام حاکم هم مخالف است زیرا دولت و نظام نعل به نعل تابع هم هستند.

اپوزیسیون در نظام های تک حزبی و دو حزبی:

اپوزیسیون پارلمانی با شرکت در گفت و گوهایی مجلس و با شور قانونی، مطابق شرایطی که قانون اساسی معین کرده است، در کار حکومت نظارت مستقیم دارد و افکار عمومی را در جریان می گذارد. مهمترین وظیفه ی اپوزیسیون

آنست که به انتخاب کنندگان امکانات انتخاب دیگری را نشان دهد و از این راه امکان انتخابات درست تر را فراهم کند. اپوزیسیون مظهر حکومت احتمالی آینده است. اینگونه اپوزیسیون جزء مکمل نظام های پارلمانی در کشورهای سنتی لیبرال، مانند انگلستان، فرانسه و سوئد است که معمولا دو حزب اصلی در آنها وجود دارد که به نوبت نقش حاکم و اپوزیسیون را برعهده می گیرند. در نظام های یک حزبی اپوزیسیون به صورت رسمی و قانونی وجود ندارد. در این نظامها هر گونه مخالفت با حزب و دولت حاکم مخالفت با نظم عمومی و قانون اساسی شمرده می شود.

در ایالات متحده آمریکا به سبب وجود نظام ریاست جمهوری وجود یک اکثریت یک دست در پارلمان ضروری نیست و نامتمرکز بودن حزب ها تشکیل فراکسیون های یکپارچه را ناممکن کرده است و به همین دلیل، در آمریکا اپوزیسیون به عنوان یکی از نهاد های مربوط به قانون اساسی وجود ندارد، و به علت نبودن یکپارچگی فراکسیونی در آن کشور، در مسائل اساسی نمی توان از وجود اپوزیسیون، به معنای محدود کلمه، سخن گفت. نظام ریاست جمهوری این امکان را می دهد که اکثریت پارلمانی از یک حزب باشد و رئیس جمهور از حزب دیگر و این دو با یکدیگر همکاری کنند و این وضع بارها در این کشور پدید آمده است.

تاریخچه تشکیل:

نخستین اپوزیسیون سیاسی در سده ی هجدهم میلادی در انگلستان با دو گروه (ویگ ها و توری ها) پدید آمد که از نظر منشاء اجتماعی اختلاف اساسی نداشتند و در بسیاری موارد با هم، هم صدا بودند و جنگ اکثریت و اقلیت میان آندو و جا بجا شدن حزب حاکم و حزب مخالف بیشتر جنبه ی اختلاف نظر سیاسی شخصی داشت تا معنای کلی سیاسی.

در یک نظام کامل حکومت پارلمانی، اپوزیسیون وظایفی را به انجام می رساند که در نظریه کلاسیک «تفکیک قوا» برای پارلمان در نظر گرفته شده است. زیرا از زمانی که نظام پارلمانی شکل گرفت، همواره رئیس دولت و رهبر اکثریت پارلمانی یکی یا با هم متحد بودند و این یگانگی می تواند نقش پارلمان را، که نظارت بر اجرای قانون و وضع قوانین مطابق قانون اساسی است، خراب کند؛ از اینرو، اپوزیسیون وسیله ای موثر برای نظارت بر قوه ی مجریه به شمار می آید.

طبقه بندی اپوزیسیون بر اساس خاستگاه فکری

تغییر و تحولاتی که قبل و بعد از دهه ۷۰ روی داده است اهمیت این موضوع را دو چندان می کند. دهه ۷۰ تقسیم بندی می گردد. بنابراین محور بحث ما از این به بعد به قبل و بعد از دهه ۷۰ تقسیم بندی می گردد. قبل از دهه ۷۰ نظام

بین الملل به دو قطب عمده دسته بندی می شد. يك قطب ، نظام سرمایه داری و کاپیتالیسم به سرمداری آمریکا و جهان غرب و قطب دیگر نظام کمونیسم به سرمداری کشور شوروی سابق و اقمار آن .

احزاب و گروههای اپوزیسیون کشور ما نیز به پیروی از سایر اپوزیسیون کشورهای دیگر هر کدام به لحاظ ساختار فکری به یکی از این دو قطب وابسته بودند و آبخور فکری و عقیدتی آنها از یکی از این دو قطب پیروی می کرد. با این توضیح به طور عموم می توان گروههای اپوزیسیون را به دو دسته کلی تقسیم بندی نمود

گروههای معروف به چپ:

مانند چریکهای فدایی خلق (اقلیت و اکثریت) حزب کمونیست ایران ، سازمان انقلابی پیکار، سازمان انقلابی راه کارگر ، حزب توده و ... و همه گروههایی که مرام آنها کمونیستی و چپ بود را می توان در این دسته وارد نمود.

گروههای معروف به راست:

مانند سلطنت طلبان ، درفش کاویانی ، جبهه ملی ، گروه بختیار، نهضت آزادی و و همه گروه هایی که دارای مشی و مرام کاپیتالیستی و یا سرمایه داری و یا لیبرال دمکراسی باشند را می توان در این تقسیم بندی جای داد . در این میان گروههایی از اپوزیسیون هم وجود داشتند که در وهله اول در هیچ يك از طبقه بندی فوق قرار نمی گرفتند مانند گروه فرقان لیکن چنانچه هر يك از این گروهها که در مقابل نظام مقدس جمهوری اسلامی ایستاده اند را واکاوی و بررسی نماییم قطعاً در یکی از تقسیم بندی فوق قرار خواهند گرفت .